
EUSKALDUNAK AMERIKAN

Amerikara joan nintzan
zentimorik gabe
andik etorri nintzan....

Euskalduna ibiltaria izan danik ia inork ez dau ukatzen. Derrigorrak eraginda geinetan.

Berton bizimodua aurrera ataratzeko erarik ez dauanean aurkitu, atzerrirako bidea artu bear izan dau.

Istorian zear, azkenengo urteetara artean, berton industria jarri arte esan geinke, ez zan arritzekoa emendik kanpora joan bearra, nekazal inguruetan nebarrebarik zarrena danaz jabetzen zalako, eta etorkizunak obeagorik ez ebalako eskeintzen, erritik kanporako bidea artzea zan normalena, uriburura edo Amerika aurkitu ondoren "amerikak egitera".

Azkenengo kasu onetan gauzak ondo joan ezkeru poltsikoak diruz beterik "indiano" eginda errira biuritzen ziren. Alan eta guztiz ere, asko izan ziran bertan gelditu zirenak, onantzako bidea egin ezinik edo egin gura barik.

Euskaldunak Amerikan onerako zein txarrerako (danatarikoa egon da) itzitako ildoa nabaria da.

Adibideak aurkitzea ez da bat ere gatza: Lope de Agirre, Simon Bolibar, Fray Juan de Zumarraga, Juan de Garai... batzuk baino ez aitatzearren.

Baina beste batzuk ere izan dira, ez ain ezagunak, baina euren arrastoa itzi dabenak: Zenbat eleiz gizon, mixiolari, arma-gizon...! Bitxikeri lez, Kalifornian "urtearen sukarra" biztu zanean, oñatiar seme bi izan ziran ango "Palo largo" arrantxoak sortu ebenak. Itzela izan ei zan, inguruetakoa aundiarena, gaur eguneko Gipuzkoa lurraldearen erdia baino aundiagoa.

Artzaintzarako eben arrantxoak, eta ainbat euskaldun langileen artean, bai egoaldekoak, zein Bidasatik gorakoak.

Artzain euskaldunak ospetsuak izan dira (eta dira) inguru aretan, baina egiari leku egitearren onako au ere esan bear da: Ango artzain euskaldunak aipatzen doguzanean Bizkaikoak eta Gipuzkoakoak eukiten doguz kontutan, baina ez litzateke bidezkoa izango Iparraldeko iru lurraldeetakoak aztutea, onetariokoak ere asko izan ziran an eta.

Bizkaitarren eta gipuzkoarren etxetik joan bearra argi dago, baina zer esan iparraldekoetaz? Zuberoako ainbat erri-abesti dagoz orretaz.

Euskal Errian industria sortu ostean, beste denporaldi baten ere izan da Ameriketarako joera.

Oraingoan ere derrigorrak eraginda, bizitza gordetzeko. 1936garreneko gerratearen ondoren sortu zan egoeraz nabil.

Bidea zabalik egoan, eta ango jendeak beso-zabalik artu eban geinetan emengoa.

Mexiko Euzkadiko iragan-txartela edo "pasapor-tea" onartzerainoko eldu zan.

Orduko asko lenbailen itzultzeko asmoz joan an, gure "Patxikok" askorik ez ebanaren iraungo itxaropenez, baiña... aide batetik Jaungoikoak (edo deabruak) geiegi luzatu ebazan beronen indarrak eta beste aldetik lurralde aretan ere dirua ez etorren goitik bera.

Bizimodua ateratzea ez zan bat ere erreza.

Orain urte batzuk ezagutu neban orretariko bat. Venezuelara eldu zanean, bere asmoa bakarra itzultzeko txartela erosteko beste diru aurrezteak izan zan. Baina dirua lortu orduko, praka barriak erosi bear, gero alkondarea izan zan, gero bizi zan pisuko alagorea ordaindu bearra... eta. Orrela ia berrogei urte igaro ziran arik eta segurtasun apur bategaz berriz etortzeko aukera aurkitu.

Segurtasuna diñot, berrogei urteotan ainbat gauza gertatu zirelako: lana, emaztea, semeak..., eta zein itzuli maletak utsik eta sendiarentzat etorkizunen bat bilatu barik?

Itxaron egin bear diru apur bat lortu arte, emen gero zeozertxo ipiniaz, aurrera joateko.

Liburu-denda bat izan zan beronen kasuan.

Ezin dot aztu ia irurogeitamar urtegaz, zein gazte eukan bere abertzaletasuna eta euskera ikasteko gogoak.

Dana dala gauza erreza da gure arrastoak aurkitzea Amerikan. Abizenetan konturatzea baino ez daukagu. Or izan zan Etxebarria bat Mexikoko agin-

taria, Bolibar Ego Amerikako askatzailea, Aita Vitoria indioen aide lan ikaragarria egindakoa, Juan de Garai Buenos Aires uria sortu ebana... Amaitu ezineko zerrenda bat osotuko genduke orrela jarraitu ezker.

Batzuk euskaldunak jaiotzaz eta besteak jatorriz.

Kirolarien artean gaur ere ez da gatxa abizen euskaldunen bat aurkitzea, zein ostikolari taldeetan zein pelotarien artean Bitxikeri modura Estatu Batuetako saski baloira jolasten dauan Agirre, narruz Afrikako biztanle asko baino baltzagoa.

Aspaldion badirudi ibilbidea alderantziz egiten dala, etorleak dirala nagusi. Dana dala emendik arantz ere badoaz, or lekuko ainbat mixiolari, ez bearrez, baina bai borondatez joanak.

Batzuk itzultzen dira, baina beste batzuk antxe geratzen dira betirako, euren "indio maiteen" (orrela deitzen deutse) artean.

Baina beste "mixiolari" bat ere aipatu bear dot. Osagilea izatez, ostikolaria izana, eta azkenengo denporetan entzutetsua. Errialde aretan Jaungoiko barria biurtu da. Asmatuko zenduanez, Xabier Azkargorta'ri buruz nabil.

Boliak inoiz lortu ez dauana ostikolaritza edo futboleant, oraingoan euskaldun onen bidez lortu dau: Txapelketa Nagusiaren azken txanpan sartzea.

Estatu Batuetan 1994-n jolastuko dan txapelketarako bidai txartela eskuratu dau.

Aurretik ere, inork lenago ez dauana egin Boliak taldeak lortu dau: Txapelketarako sailkatze partiduetan Brasileko taldea menperatu.

Asieran inork ez eban emoten txakur txiki bat ere talde onen alde, eta Xabierrek berak be baltzak eta bi ikusi ebazan errialde aretara eldu zanean.

Baina denpora gitxiren barruan eriotz meatxueta-tik Jaungoiko izatera igaro zan. Futbol taldea ere, ezezagun bat izatetik lenengoetariko bat izatera eldu da, batez ere kontutan badaukagu bidean Argentina bezelako talde gogorak geratu direla.

Ez da, beraz, txantxetako gizon onek lortu dauana. Bataren batek, golak jokalaria sartzen dabezela esan arren, argi dago Azkargortak zerrikusirik izan dauala lorpen onetan.

Berrito ere asi bearko ete dogu euskaldunak "amerikak egiten"? Ain urrun joan bear ete dogu gure trebetasunak arakusteko? Araino joan bear euskaldunak ulertu gaiezen, gure euskaltasuna, gure balioa ulertu daien?

Kontuz! Alderantzizkoa ere gertatu leiteke eta! Amerikarrak etorri bearko ete dira "palabra de vasco" esaldiaren esangurea azaltzen, guk ulertu dai-gun?

ENRIKE ITXASALDE

IPUIN-SARIKETA (1993)

Eusketazaleak Alkarteak 1993n. urterako antolatu dauan Ipuin-Sariketarako Epai-Maiak artu dauzan erabagiak kontuan dirala, sari oneik banatzen dira:

- 1.º Saria: 40.000 pezeta: Beotibar ipuiñari. Idazlea: Iñaki Goikoetxea.
- 2n. Saria: 30.000 pezeta: Enara ipuiñari. Idazlea: Bergaretxe'tar Jon Joseba.
- 3n. Saria: 30.000 pezeta: Pago Mari ipuiñari. Idazlea: Legarreta'tar Asier.
- 4n. Saria: 20.000 pezeta. Gernika ipuiñari. Idazlea: Arrinda'tar Anes.

ZORIONAK!

BIZKAITARRAI BIZKAIERAZ

**Eusko Jaurlaritzaren
Laguntzaz.**

Kultura Saila